

08.05.2015 r. [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

2. Varchenko O.M. Formuvannya sy`stemy` upravlinnya markety`ngovoyu diyal`nistyu agrarny`x pidpry`yemstv / O.M. Varchenko // Staly`j rozvy`tok ekonomiky`. Vseukr. nauk. - vy`r. zhurnal. – 2011. – # 2. – S. 224-227.

3. Larina Ya.S. Suchasni strategiyi ta markety`ngovi instrumenty` pidpry`yemstv APK v umovax globalizaciyi / Ya.S.Larina // Naukovy`j visny`k Nacional`nogo universy`tetu bioresursiv i pry`rodokory`stuvannya Ukrainy`. – 2011. – Vy`p. 168, ch. 1. – S. 229-234

4. Druker P. Prakty`ka menedzhmenta. / P. Druker – M. : Vy`l`yame, 2000. – 426 s.

5. Pry`syazhnyuk M. Pro neobxidnist` i napryamy` pogly`blennya agrarnoyi reformy` / M. Pry`syazhnyuk, P. Sabluk, M. Kropy`vko // Ekonomika Ukrainy`. – 2011. – # 4. – S.4-16.

6. Bakaj V.J. Rozvy`tok markety`ngovoyi diyal`nosti u sferi agrobiznesu. // Staly`j rozvy`tok ekonomiky`. Vseukrayins`ky`j naukovy`v`robnny`chy`j zhurnal. – 2011. – #2 (5). – S. 239-243.

Рецензент: Пенькова О.Г., д.е.н., доцент кафедри економічної теорії Уманського національного університету садівництва

26.10.2015

УДК 658

Побережець Ольга

НАУКОВІ ЗАСАДИ З ОПЕРАТИВНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Дана стаття розкриває наукові засади оперативного дослідження фінансового стану підприємства на підставі вивчення впливу операційної діяльності та її безбитковості на фінансові результати промислового підприємства. Розглянуто залежність витрат та обсягу виробничої діяльності на підставі економічної та бухгалтерської моделі, сформованих у відповідності з національними

стандартами бухгалтерського обліку. Запропоновано дослідження фінансового стану промислового підприємства з використанням матриці фінансової стратегії промислового підприємства. Матриці фінансової стратегії суб'єкта господарювання допомагають спрогнозувати відповідний критичний шлях промислового підприємства і визначити допустимі межі ризику, визначити межі можливостей підприємства. Запропоновано оперативна оцінка як процес, в системі дослідження результатів діяльності підприємства. Визначено роль системи контролінгу в оперативному дослідженні фінансового стану промислового підприємства.

Ключові слова: система управління, доходи, витрати, чистий фінансовий результат, контролінг, облік, аналіз, оцінка, оперативне дослідження, промислове підприємство.

Побережец Ольга

НАУЧНЫЕ ОСНОВЫ ПО ОПЕРАТИВНОМУ ИССЛЕДОВАНИЮ ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Данная статья раскрывает научные основы оперативного исследования финансового состояния предприятия на основании изучения влияния операционной деятельности и ее безубыточности на финансовые результаты промышленного предприятия. Рассмотрена зависимость затрат и объема производственной деятельности на основании экономической и бухгалтерской модели, сформированных в соответствии с национальными стандартами бухгалтерского учета. Предложено исследование финансового состояния промышленного предприятия с использованием матрицы финансовой стратегии промышленного предприятия. Матрицы финансовой стратегии предприятия помогают спрогнозировать соответствующий критический путь промышленного предприятия и определить допустимые пределы риска, определить пределы возможностей предприятия. Предложена оперативная оценка как процесс, в системе исследования результатов деятельности предприятия. Определена роль системы контроллинга в оперативном исследовании финансового состояния промышленного предприятия.

Ключевые слова: система управления, доходы, расходы,

чистый финансовый результат, контроллинг, учет, анализ, оценка, оперативное исследование, промышленное предприятие.

Poberezhets Olga

SCIENTIFIC PRINCIPLES OF OPERATIONAL RESEARCH FINANCIAL CONDITION OF THE INDUSTRY

This article reveals the scientific principles of operational research financial condition on the basis of studying the impact of operating break-even and its financial results of industrial enterprises. Dependence cost and volume production activities on the basis of economic and financial models generated in accordance with national accounting standards. A study of the financial condition of the industrial enterprises using matrix financial strategy of industrial enterprise. Matrix entity's financial strategy to help predict the appropriate industrial enterprise critical path and determine the acceptable limits of risk, determine the boundaries of business opportunities. An operational assessment as a process system research enterprise performance. The role of the controlling system operationally study the financial condition of the industrial enterprise.

Keywords: system management, income, expenses, net financial result, controlling, accounting, analysis, evaluation, operational research, industrial enterprise.

Постановка проблеми. Актуальним для вітчизняної економіки є питання фінансово-економічного стану промислових підприємств. У сучасних умовах ринкових відносин збільшується самостійність підприємств, їх економічна, соціальна і правова відповідальність. Підприємство самостійно відповідає за діяльність та ухвалює відповідні рішення щодо подальшого сталого розвитку. Лідерами є підприємства, які активно використовують свої активи з метою задоволення потреб суспільства та отримання максимального чистого прибутку за результатами здійснення всіх видів діяльності. При цьому суттєво зростає значення дослідження оцінки фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробці питань системи дослідження фінансового стану суб'єктів господарювання та методів її оцінки присвячені праці українських та зарубіжних учених:

Е. Альтмана, І. Ансоффа, О. Базилінської, Є. Масленнікова, І. Бланка, Ф. Бутинця, Є. Мниха, Г. Савицької, П. Самуельсона, В. Савчука, Р. Сайфуліна, Т. Таффлера, О. Терещенко, А. Шеремета, Р. Цифрової, Д. Чампі, А. Чернявського та інших. Однак, питанням з оперативного дослідження фінансового стану промислових підприємств не розглядаються на достатньому рівні та потребують подальшого дослідження.

Метою статі є формування наукових засад з оперативного дослідження фінансового стану промислових підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. У наукових роботах вчених-економістів оперативне дослідження фінансового стану суб'єкта господарювання зводиться до вивчення впливу операційної діяльності та її безбитковості на фінансові результати промислового підприємства. Відповідна інформація необхідна для прийняття оптимальних короткострокових рішень у системі управління фінансовим станом промислового підприємства. Метою дослідження безбитковості є визначення його впливу на фінансові результати при зміні певного рівня продуктивності або обсягу результатів операційної діяльності. Дане дослідження передусім необхідно для менеджменту промислового підприємства, оскільки однією з найбільш важливих змінних, яка впливає на фінансовий результат від операційної діяльності є результати виробничої діяльності в натуральних вимірниках. Знання цієї залежності дозволяє менеджменту підприємства визначити практичні рівні виробництва готової продукції, за якими буде збільшення чистого фінансового результату діяльності підприємства, у тому числі збільшення власного капіталу промислового підприємства.

Оперативне дослідження фінансового стану промислового підприємства, засноване на аналізі безбитковості, оцінює залежність між чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) і чистим фінансовим результатом діяльності протягом короткого періоду, коли продукція (товари, роботи, послуги) промислового підприємства обмежені рівнем наявних в даний час діючих виробничих потужностей. Протягом короткого періоду часу випуск готової продукції (товарів, робіт, послуг) обмежений, тому що не можуть бути збільшені виробничі потужності промислового підприємства.

Виробничим підприємствам для скорочення консервації потужностей необхідний відповідний час, на підставі чого відповідний період промислове підприємство повинне працювати на заздалегідь сформованих виробничих запасах. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) можуть бути визначені заздалегідь, тому областю невизначеності, на наш погляд, вважається обсяг реалізації промислового підприємства. Вчені-економісти [1,2,3,4,5,6] виявили теоретичну залежність чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) і чистого фінансового результату діяльності промислового підприємства від обсягу виробництва. Вчені-економісти досліджують залежність витрат та обсягу виробничої діяльності на підставі економічної та бухгалтерської моделі, сформованих у відповідності з національними стандартами бухгалтерського обліку. Необхідно дотримуватися відповідних допущень при використанні даних моделей:

– обсяг виробничої діяльності формує єдиний фактор, який може викликати зміни у чистому доході від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) і чистому фінансовому результаті діяльності, що впливає на фінансовий стан промислового підприємства, але необхідно звернути увагу на те, що інші змінні (номенклатура, ціна, продуктивність та ін.) також можуть вплинути на фінансовий результат діяльності підприємства;

– розрахунок чистого фінансового результату здійснюється за змінними витратами, якщо передбачається, що постійні витрати, які здійснювалися у відповідному періоді враховуються як витрати цього періоду; якщо розрахунок чистого фінансового результату здійснюється виходячи з повного розподілу витрат, то необхідного враховувати допущення – обсяг виробничої діяльності дорівнюється обсягу реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), в іншому випадку рівень виробничих запасів зміниться, що вплине на постійні накладні витрати підприємства. Фактичні постійні накладні витрат промислового підприємства будуть дорівнюватися сумі врахованих постійних накладних витрат, коли обсяг виробничої діяльності буде дорівнюватися обсягу реалізації на підприємстві;

– дослідження беззбитковості здійснюється тільки для тих управлінських рішень, які приймаються в можливому діапазоні обсягу виробничої діяльності; поширення даних про доходи та витрати за можливий діапазон обсягу виробничої діяльності призведе до невірних результатів;

– запропонована система орієнтована на один вид продукції (товару, роботи, послуги) або постійну номенклатуру реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг). З розрахунків даної системи видно, що точка беззбитковості не виражається єдиним числом, вона змінюється в залежності від номенклатури реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), при цьому точка беззбитковості і очікуваний чистий фінансовий результат діяльності підприємства при різних рівнях виробничої діяльності також буде змінюватися, тому, якщо початкові припущення щодо номенклатури продукції (товарів, робіт, послуг) не враховуються, то до висновків за даними такого дослідження щодо фінансового стану промислового підприємства необхідно ставитися обережно;

– розглянута система передбачає, що змінні витрати на одиницю продукції (товарів, робіт, послуг) і ціна реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) будуть постійні у дослідженні; дане допущення дійсно тільки в межах можливого діапазону обсягів виробничої діяльності промислового підприємства;

– при дослідженні беззбитковості передбачається необхідність розмежування на постійні та змінні витрати промислового підприємства. Необхідно звернути увагу, що точність впливу беззбитковості на фінансовий стан підприємства залежить від правильності поділу витрат суб'єкта господарювання на постійні та змінні.

Для точного поділу витрат промислових підприємств на постійні та змінні необхідно використовувати математичні методи. Нами пропонується метод припущення, за яким досліджуються мінімальні та максимальні показники діяльності підприємства за певний період часу. Сутність даної методики полягає у вивченні витрат і продуктивності промислового підприємства за попередні періоди, виборі найбільш високого і найбільш низького рівня продуктивності та порівнянні змін у витратах діяльності підприємства, які відбулися у результаті виробничої діяльності суб'єкта

господарювання за мінімальним та максимальним значеннями.

Вітчизняними вченими і практиками [4,5,6] для дослідження фінансового стану промислового підприємства пропонується використовувати матриці фінансової стратегії суб'єкта господарювання. Матриці фінансової стратегії суб'єкта господарювання допомагають спрогнозувати відповідний критичний шлях промислового підприємства і визначити допустимі межі ризику, визначити кордони можливостей підприємства.

В якості обліково-аналітичних показників використовують показники результативності діяльності суб'єктів господарювання.

Перший аналітичний показник – результат господарської діяльності підприємства, де віднімають витрати з оплати праці та єдиний соціальний внесок (нарахований) з доданої вартості, наступним етапом, віднімається зміна величини фінансово експлуатаційних потреб промислового підприємства.

Наступний показник – результат фінансової діяльності підприємства, де визначаються зміни у зобов'язаннях підприємства за досліджуемий період та віднімаються сума податку на прибуток підприємства, банківські відсотки, дивіденди. Промислові підприємства, які залучають позикові засоби, можуть теоретично або практично мати позитивний (негативний) результат фінансової діяльності, при належній системі управління. У результатах фінансової діяльності підприємства відображається фінансова політик суб'єкта господарювання.

Заключний показник – результат фінансово-господарської діяльності промислового підприємства, де відображається сума результатів господарської та фінансової діяльності суб'єкта господарювання.

Досягти ідеального значення результатів фінансово-господарської діяльності промислового підприємства важко, але в цьому немає необхідності, тому що достатньо утримуватися в рамках безпечної зони. Науковці ставлять задачу поєднання результатів господарської та фінансової діяльності суб'єктів господарювання в оптимальних значеннях. Для вирішення даного завдання необхідно розв'язання комплексу взаємопов'язаних питань. Визначається необхідність негативного результату діяльності промислового підприємства в період збільшення інвестиційного потенціалу

підприємства, при цьому ставиться допустима межа негативного рівня та його тимчасової відрізок в діяльності суб'єкта господарювання. Результат фінансової діяльності підприємства, позитивний або негативний, розглядається з точки зору протидії своїм негативним або позитивним значенням, але сила даної протидії проявляється у маневрах господарської діяльності підприємства. Науковці, за допомогою матриці фінансових стратегій, розглядають певні квадрати, які характеризують різні умови фінансового стану промислового підприємства.

Система експлуатаційного ризику пояснює, що у випадку зменшення результатів виробничої діяльності, деякі суб'єкти господарювання вважають, що краще уникнути кризи, переводячи постійні витрати в змінні витрати діяльності. Необхідно пам'ятати, що при переведенні постійних витрат діяльності можливо збільшити обсяг змінних витрат діяльності суб'єкта господарювання більшою мірою, ніж це потрібно для збереження пропорційної зміни в системі витрат промислового підприємства.

З присутності постійних витрат на відсотки з обслуговування поточних або довгострокових зобов'язань формується фінансовий ризик, але для визначення чистого фінансового результату необхідно змінити лише рівень ділової активності і визначити чутливість показника після фінансових втрат підприємства. Фінансовий ризик підприємства збільшується, коли збільшуються зобов'язання або частка постійних витрат у загальній сумі витрат суб'єкта господарювання. У випадку зниження ділової активності, наприклад, витрати на постійні відсотки за довгостроковими зобов'язаннями будуть відніматися з зменшеної суми чистого фінансового результату діяльності підприємства.

Дослідники по різному підходять до оцінки фінансового стану промислового підприємства, але їх сутність повторює дану оцінку. Науковці [5,6] відзначають взаємозв'язок між виробничою і фінансовою діяльністю промислового підприємства, як ключовий елемент для розуміння концепції фінансової стану суб'єкта господарювання. Активи промислових підприємств досить непросто поділяти на виробничі та фінансові. Останні частіше представляють собою лише відповідну форму за якою знаходяться виробничі активи підприємства. На основі дослідження проміжного споживання

пропонується вибір підприємству між фінансовою та економічною вартістю, що у сутності формує вибір відповідного квадрату в матрицях фінансових стратегій суб'єктів господарювання. Дослідження короткострокової фінансової рівноваги підприємства проводиться вченими-економістами за рівнями поточної або довгострокової заборгованості. Концепції експлуатаційного та фінансового ризику промислового підприємства з точки зору фінансового стану суб'єкта господарювання засновані на наступних принципах. При заснуванні або розширенні підприємства, власники або інвестори прогнозують певний розрахунковий рівень прибутковості даних операцій при визначенні економічної активності суб'єкта господарювання, але якщо змінюється рівень даної активності змінюється і рівень фінансової прибутковості даної операції. Ризик капіталу підприємства у міжнародній та вітчизняній науці оцінюють рівнем коливання середньої ставки прибутковості. Інвестовані ресурси будуть більш ризикованими, ніж значнішими будуть зміни рівня активності діяльності промислового підприємства. Однак, необхідно мати на увазі, що власники (інвестори) будуть вимагати більш високу прибутковість, ніж більш високим буде ризик, пов'язаний з їх інвестуванням в активи промислового підприємства.

Реакція фінансової прибутковості на зміну активів промислового підприємства виражається у змінах витрат діяльності суб'єктів господарювання. Необхідно звернути увагу, якщо частка постійних витрат діяльності у загальній сумі витрат має значний рівень, то зміни його результату діяльності будуть відбуватися у разі коливань обсягу реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

Наведені приклади матриці фінансової стратегії промислового підприємства в певному вигляді зустрічаються дуже рідко на практиці, так як підприємству доводиться постійно переміщатися в матричній системі. Найчастіше це переміщення є незапланованим для суб'єкта господарювання, у тому числі він не в змозі визначити як далеко знаходиться від стратегічного курсу в наслідок цього переміщення фінансовий стан промислового підприємства. На нашу думку, це питання є відкритим, тому що матриці фінансових стратегій не дають повної, правдивої відповіді. Однак керівництву підприємства, як відповідальному за фінансовий стан суб'єкта господарювання, необхідно мати визначену мету стратегічного курсу, погоджену з

власниками (інвесторами) підприємства. Дане узгодження здійснюється в період формування мети діяльності промислового підприємства. Треба звернути увагу, що у майбутньому доведеться змінювати напрями стратегічного курсу діяльності суб'єкта господарювання, але вихідні і кінцеві показники при цьому залишаться у повній відповідності з метою фінансово-господарською діяльністю промислового підприємства. Для оцінки відхилень і можливості зміни напрямків курсу фінансового стану підприємства необхідне методичне забезпечення проведення стратегічного дослідження діяльності промислового підприємства. До теперішнього часу наукові дослідження в цій області не здійснювалися, хоча необхідність їх для промислових підприємств очевидна.

Детальний опис оперативного аналізу фінансового стану, заснованого на факторах операційної діяльності, наведено у багатьох наукових роботах [4,5,6]. У своїх наукових роботах, дослідники виділяють релевантні витрати, зміна яких залежить від прийнятого управлінського рішення. Доходи та витрати підприємства які не залежать від прийнятих управлінських рішень називають іррелевантними і не враховують у визначенні фінансовому стані підприємства. Релевантні фінансові витрати діяльності підприємства, які досліджуються в процесі прийняття управлінських рішень, включають в себе збільшення грошової маси, величина якої залежить від запропонованої альтернативи. При розрахунках до уваги береться тільки темп зростання і приросту готівкових ресурсів, величина яких змінюється в залежності від прийнятого управлінського рішення підприємства. Витрати підприємства залишаються незмінними при будь якій альтернативі, та по відношенню до фінансового стану суб'єкта господарювання не є релевантними.

З метою оперативної оцінки короткострокових подій необхідно, щоб управлінці підприємства постійно отримували деталізовані дані зіставлення фактичних результатів діяльності підприємства з затвердженими плановими показниками. Система, де передбачається складання відповідних звітів на підставі порівняння планових і фактичних показників, називається оцінкою за центрами відповідальності промислового підприємства. Оперативна оцінка зі зворотним зв'язком включає в себе систему контролю фінансового стану підприємства, досягнутий в порівнянні з плановим рівнем, а

також здійснення будь-яких коригувальних дій, якщо це необхідно, у разі відхилення від запланованого. Оперативна оцінка з прямим зв'язком надає аналітичну інформацію очікуваного рівня відповідного показника підприємства замість того, щоб порівнювати фактичне значення з плановим. Якщо аналітична інформація очікуваного рівня відрізняється, то суб'єкт господарювання застосовує відповідні дії, щоб звести до мінімуму дані відмінності в аналітичній інформації. Таким чином, при оперативній оцінці, з зворотним зв'язком, фактичні помилки розпізнаються, як постфактум і коригування проводяться для того, щоб досягти необхідного рівня фінансового стану промислового підприємства, а при прямому зв'язку можливі відхилення (помилки) можуть бути відвернені заздалегідь у діяльності підприємства. Оперативна оцінка є елементом як управління підприємством зі зворотним або з прямим зв'язком.

Оперативна оцінка як процес, в системі дослідження результатів діяльності підприємства, йде знизу вгору на базі узгоджених цільових установок суб'єкта господарювання. Методологія оперативної оцінки повинна розглядатися у взаємодії з оперативним плануванням промислового підприємства. Дослідження та аналіз децентралізованих робочих планів з відображення в фінансових результатах діяльності підприємства представляється як деталізація стратегічних цілей суб'єкта господарювання. Визначення тенденцій зростання належного фінансової стану за рахунок зростання чистого фінансового результату, проводиться після маркетингової діяльності та утворюють в процесі оперативного планування систему даних для подальшої оптимізації за чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), витратам і прибутком від операційної діяльності. Рішення, які приймаються на підставі оперативного дослідження, є регулярними і характеризуються відповідними ознаками. Основні ознаки: впливають на ресурси підприємства і показники успіху промислового підприємства; вимагають при прийнятті особливої відповідальності від структурних одиниць; приймаються на різних рівнях управління діяльністю підприємства; діють в короткостроковій перспективі і приймаються відносно часто; приймаються з урахуванням компетенції управлінського персоналу та інші.

Оперативне дослідження відіграє значну роль в системі

контролінгу промислового підприємства [8,9]. На розвиток оперативного дослідження в системі контролінгу впливають зовнішні та внутрішні фактори. У багатьох наукових дослідженнях переважає історично-облікове бачення системи контролінгу. Фахівець-контролер виконує облікові та контрольні функції вже здійснених господарських операцій. На сьогодні ці функції розширені, що призвело до необхідності інтерпретації контролінгу та його функцій в системі управління суб'єктом господарювання, орієнтованих на обліково-аналітичне забезпечення діяльності промислового підприємства. Відповідно даних аспектів, розширюється спектр завдань фахівців-контролерів, їх праця стає все більше пов'язана з питаннями аналітичної роботи, плануванням та контролю в системі управління підприємством.

З початку ХХІ-го століття у вітчизняній економічній літературі формується певний підхід до системи контролінгу. Проте у ряді джерел уточнюється, що й до цього дану систему використовували економічні підрозділи суб'єктів господарювання, при цьому, як правило, вказують на окремі завдання, які сьогодні прийнято вважати завданнями контролінгу, але які існували в національній економічній практиці до того, як система контролінгу прийшла в Україну з далекого зарубіжжя. Мета системи контролінгу залежить від мети суб'єкта господарювання. Основна мета полягає в збереженні та успішному розвитку промислового підприємства на основі підвищення його належного фінансового стану. З метою реалізації цієї мети промислове підприємство здійснює операційну діяльність, яка формує його фінансові результати з урахуванням поставлених виробничих та соціальних цілей. Система контролінгу сприяє досягненню основної мети промислового підприємства – оптимізації чистого фінансового результату діяльності, через його максимізацію та збільшення власного капіталу з урахуванням планової ліквідності його активів. На основі системи контролінгу досягнення даної мети формується з досягненням соціальних цілей підприємства. Оптимізація чистого фінансового результату при плановій ліквідності розглядається як головна мета системи контролінгу, для досягнення якої вирішуються поставлені завдання контролінгу. Основне завдання системи контролінгу на промисловому підприємстві полягає в інформаційно-аналітичному забезпеченні орієнтованих на відповідний

результат процесів планування, прогнозування, регулювання та контролю у суб'єкта господарювання. Система контролінгу на промисловому підприємстві базується на облікових показниках, які фахівці отримують з даних оперативного, фінансового, податкового, управлінського та стратегічного обліку.

На нашу думку, система контролінгу повинна забезпечувати управлінський персонал промислового підприємства аналітичною інформацією й налаштовувати його на координування та адаптацію до мінливих внутрішніх і зовнішніх факторів з тим, щоб реалізувати намічені цілі операційної діяльності підприємства. Контролінг, таким чином, повинен сприяти здійсненню орієнтованого на відповідний результат системи управління промисловим підприємством. Багато науковців приділяє особливу увагу орієнтації контролінгу на відповідний результат і бачать його основне завдання в забезпеченні наданні аналітичної інформації, для оперативної оцінки фінансового стану промислового підприємства.

Основна проблема контролінгу знаходиться в координації системи управління суб'єктом господарювання. Необхідність функції координації впливає з поділу системи управління підприємством на відповідні складові: облікова система, оперативна оцінка, система планування та прогнозування, система контролінгу та система забезпечення. Виконуючи координуючу функцію система контролінгу сприяє досягненню відповідної мети промислового підприємства. На нашу думку, за такою широкою інтерпретацією системи контролінгу існує небезпека того, що її завдання стають всеохопними і не можуть бути відокремлені від завдань інших систем управління промисловим підприємством.

Оперативне дослідження фінансового стану промислового підприємства в рамках відповідної задачі фінансової рівноваги орієнтовано виключно на реалізацію фінансового плану суб'єкта господарювання. До нього відносяться всі грошові потоки у розрізі всіх видів діяльності підприємства. Система фінансового контролінгу суб'єкта господарювання повинна забезпечувати координування відповідних планів на підставі оперативного дослідження фінансового стану промислового підприємства. В даній системі плановані (прогнози) надходження співвідносяться з урахуванням початкового стану платіжних засобів з виплатами підприємства. У будь-який

момент часу, коли очікувані акумульовані надходження грошових коштів разом з початковими параметрами виявляються менше очікуваних акумульованих виплат підприємства, може виникнути додаткова потреба в надходженні грошових коштів. Виявлені відповідні ліквідні активи, не враховані у затвердженому плані, наприклад, у вигляді фінансових інвестицій, повинні бути враховані фінансовим контролінгом у встановленому плані.

В ситуації, коли виникає перевищення виплат над надходженнями грошових ресурсів, оперативне дослідження вимагає проведення перегляду встановленого плану підприємства. За результатами даної процедури відбувається переміщення допустимих виплат на наступні періоди виплат грошових коштів. В ситуації, коли надходження грошових ресурсів значно перевершують виплати, то це означає відмову від додаткового доходу та зниження рентабельності діяльності підприємства. Оперативне дослідження фінансового стану дозволяє знайти можливість розміщення даних ресурсів у прибутковій короткостроковій активі.

Оперативне дослідження фінансового стану підприємства можливо розглядати як оцінку потреби в оборотному капіталі суб'єкта господарювання. Потреба в даному капіталі знаходиться під впливом різних факторів: умови придбання виробничих запасів та реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), умови отримання кредитів та умови розрахунків з контрагентами. Співвідношення між вартістю продукції (товарів, робіт, послуг), які реалізуються в кредит і заборгованістю контрагентів, визначає кількість кредитних днів за розрахунками з контрагентами. Розрахунок потреби промислового підприємства в оборотному капіталі для кредитування контрагентів повинно здійснюватися на підставі розрахунку вартості продукції (товарів, робіт, послуг), які реалізуються в кредит, і термінів погашення кредитів перед підприємством.

Необхідно звернути увагу, що поточні витрати на закупівлю товарів, робіт, послуг, виплату заробітної платні, погашенні податкових платежів, платежів з єдиного соціального внеску покриваються поточними надходженнями грошових коштів від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Отже, витрати в бюджеті підприємства за податками (податок на додану вартість, акцизний податок, податок на прибуток) вираховуються з виручки від реалізації

до того, як розраховується чистий фінансовий результат діяльності підприємства. Розрахований чистий фінансовий результат підприємство може направити на фінансування відповідних виробничих програм. Дана система не відноситься до майбутніх витрат, які оплачуються згідно договірних відносин з контрагентами, наприклад за авансовими розрахунками, орендній платі наперед та ін. Перелічені витрати повинні враховуватися в оперативному дослідженні фінансового стану промислового підприємства. Промислові підприємства повинні у будь-який момент мати певну кількість готівкових або безготівкових ресурсів. Це пояснюється тим, що завжди виникає тимчасовий касовий розрив між поточними платежами та надходженнями підприємства. Певну кількість готівкових та безготівкових ресурсів слід враховувати при розрахунку загальної потреби в капіталі промислового підприємства. У промислових підприємствах іноді виникають ситуації, коли вони мають доступ до постійних джерел фінансування (банківські овердрафти), якими вони заздалегідь припускають користуватися у фінансово-господарській діяльності. У даному випадку не враховують витрати, що фінансуються за рахунок даного банківського кредиту при визначенні потреби в капіталі, з тим, щоб визначити, які витрати потрібно здійснити з інших джерел фінансування підприємства.

Промислові підприємства складають більш деталізований бюджет фінансово-господарської діяльності, що є запорукою їх належного фінансового стану.

Оперативне дослідження фінансового стану підприємства застосовують як спосіб оцінки його діяльності. Об'єктом дослідження виступають фінансові ресурси та поведінка підприємства на ринках капіталів суб'єктів господарювання. Основний аспект формується на оперативному дослідженні розрахунків підприємства. При розгляді суті передбачуваних процедур оперативного дослідження значну увагу приділяють показникам: структура активів, фінансові ризики, капіталізація підприємства, фінансова та операційна незалежність від зовнішніх суб'єктів. Фінансова залежність, або співвідношення між активами підприємства та його зобов'язаннями – це показник до фінансової стабільності та надійності підприємства, з одного боку, до інтенсивності використання його капіталів і рентабельності ресурсів підприємства в цілому – з іншого боку. Науковцями доведено, що чим

активніше суб'єкт господарювання використовує позиковий капітал, тим більше у власників потенційних можливостей отримання чистого фінансового результату. Необхідно звернути увагу, що одночасно зростає ризик невиконання всіх поточних та довгострокових зобов'язань, взятих підприємством з залученням цього капіталу для фінансово-господарської діяльності. Аналогічне значення у сфері виробничої діяльності відіграє операційна залежність, яка відображається на ліквідності та управлінні економічним ризиком промислового підприємства. Між фінансовою та операційною залежністю існує тісний взаємозв'язок, яка впливає на ступінь економічного ризику в цілому і в кінцевому підсумку на належний фінансовий стан промислового підприємства.

Оперативне дослідження фінансового стану також зводиться до розрахунку та інтерпретації відповідних фінансових коефіцієнтів. Застосування цих прийомів дозволяє оцінити фінансове становище промислового підприємства. На думку П. Самуельсона [9] оперативна оцінка фінансового стану повинна забезпечувати реальне економічне зростання суб'єкта господарювання. Кращим показником даного зростання є реальний валовий продукт, чисельне значення якого безпосередньо залежить від кількісних параметрів чистого фінансового результату діяльності суб'єкта господарювання. Не забезпечивши необхідне зростання чистого фінансового результату кожного конкретного підприємства не можна розв'язати питання економічного зростання. Необхідно зауважити, що чистий фінансовий результат діяльності промислового підприємства представляє собою головний елемент гарантій для зовнішніх користувачів результатами оперативного дослідження та одним з найбільш важливих його критеріїв.

Висновки. Таким чином, оперативне дослідження фінансового стану промислового підприємства є точним визначенням чистого фінансового результату діяльності та факторів, під впливом яких він знаходиться. Необхідно зауважити, що прагнення промислових підприємств знизити витрати діяльності не завжди дає планове зростання чистого фінансового результату. У прагненні мінімізувати витрати, треба пам'ятати, про формування достовірної інформації з обліково-аналітичної системи, яка вбереже підприємство від незапланованих витрат. Оперативне дослідження повинно

відслідковувати дані аспекти, в іншому випадку фінансовий стан можливо буде погіршуватися.

Література

1. Азарова А.О. Комплексне оцінювання фінансового стану підприємства / А.О. Азарова, Л.Л. Леонтєва // Вісн. Вінниц. політехн. ін-ту. – 2005. – № 3. – С. 17–24.
2. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посіб./ О.Я. Базилінська – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 328 с.
3. Діагностика стану підприємства: теорія і практика: [Монографія] / А.Е. Воронкова, Р.З. Вечоровські, Д.К. Воронков та інш.; В.о. Харк. нац. екон ун-т; За заг. ред. А. Е. Воронкова. – Харків: ВД «ІНЛСЕК», 2006. – 448с.
4. Масленніков Є.І. Методологічні та практичні засади дослідження системи управління фінансовою стійкістю промислового підприємства [моногр.] / Є.І. Масленніков. – Одеса : Прес-кур'єр, 2015. – 316 с.
5. Maslennikov E.I. Strategic assessment of the financial sustainability of the industrial enterprise : [Електронний ресурс] / E.I. Maslennikov // Економіка: реалії часу. – 2014. – № 6 (16). – С. 111–115. – Режим доступу: <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/No6/111-115.pdf>.
6. Масленніков Є.І. Концептуальна модель контролінгу в системі управління фінансовою стійкістю промислового підприємства / Є.І. Масленніков // Економіка. Фінанси. Право. – 2014. – № 11/1. – С. 42-45.
7. Масленніков Є.І. Методика контрольно-аналітичного забезпечення системи бюджетування підприємств машинобудівної галузі / Є.І. Масленніков // Науковий вісник – ОНЕУ. ВАМН. - Науки: економіка, політологія, історія. – 2013. – № 10 (189). – С. 57-68.
8. Ненно І.М. Засади формування та управління державно-приватним партнерством у портах: [Електронний ресурс] / І.М. Ненно // Економіка: реалії часу. – 2015. – № 2 ((18), 2015. – с. 256 – 262. – Режим доступу: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/No2/256-262.pdf>.
9. Самуельсон П.А. Економіка в 2-х томах. М.: Алгон – 1992 – 715с.

1. Azarova A.O. Kompleksne otsynuyvannya finansovoho stanu pidpryyemstva / A.O. Azarova, L.L. Leont'yeva // Visn. Vinnys. politekhn. in-tu. – 2005. – N 3. – S. 17–24.

2. Bazilins'ka O.Ya. Finansovyy analiz: teoriya ta praktyka: navch. posib./ O.Ya. Bazilins'ka – K.: Tsentri uchbovoyi literatury, 2009. – 328 s.

3. Diahnostyka stanu pidpryyemstva: teoriya i praktyka: [Monohrafiya] / A.E. Voronkova, R.Z. Vechorovs'ki, D.K. Voronkov ta insh.; V.o. Khark. nats. ekon un-t; Za zah. red. A. E. Voronkova. – Kharkiv: VD «INLSEK», 2006. – 448s.

4. Maslennikov Ye.I. Metodolohichni ta praktychni zasady doslidzhennya systemy upravlinnya finansovoyu stiykisty promyslovoho pidpryyemstva [monohr.] / Ye.I. Maslennikov. – Odesa : Pres-kur'yer, 2015. – 316 s.

5. Maslennikov E.I. Strategic assessment of the financial sustainability of the industrial enterp

6. Maslennikov Ye.I. Kontseptual'na model' kontrolinhu v systemi upravlinnya finansovoyu stiykisty promyslovoho pidpryyemstva / Ye.I. Maslennikov // Ekonomika. Finansy. Pravo. – 2014. – № 11/1. – S. 42-45.

7. Maslennikov Ye.I. Metodyka kontrol'no-analitychnoho zabezpechennya systemy byudzhetuвання pidpryyemstv mashynobudivnoyi haluzi / Ye.I. Maslennikov // Naukovyy visnyk – ONEU. VAMN. - Nauky: ekonomika, politolohiya, istoriya. – 2013. – № 10 (189). – S. 57-68.

8. Nyenno I.M. Zasady formuvannya ta upravlinnya derzhavno-pryvatnym partnerstvom u portakh: [Elektronnyy resurs] / I.M. Nyenno // Ekonomika: realiyi chasu. – 2015. – № 2 ((18), 2015. – s. 256 – 262. – Rezhym dostupu: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/No2/256-262.pdf>.

9. Samuəl'son P.A. Экономыка в 2-kh tomakh. M.: Alhon – 1992 – 715s.

Рецензент: Масленніков Є.І., д.е.н., доцент кафедри економіки та управління ОНУ імені І.І. Мечникова

20.10.2015